

УДК 65.011.1

JEL Classification: G28, O32

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr250915.10>

Ковальов Д. Г.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ФІНАНСОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Цифровізація стала важливим чинником зростання світової торгівлі, а для України, яка переживає пандемію та воєнні події, цей процес відкрив нові можливості та сприяв швидкому розвитку у сфері діджиталізації.

Цифрова економіка відображає вплив новітніх технологій на способи виробництва та споживання. Вона охоплює процеси створення, реалізації й оплати товарів і послуг за допомогою комп'ютерних мереж. Її сутність полягає у здійсненні економічної діяльності через щоденну взаємодію людей, бізнесу, пристроїв, даних і цифрових процесів.

Поняття "цифрова економіка" з'явилося у 1990-х роках у контексті дослідження ролі Інтернету в економічних змінах. Нині воно охоплює широкий спектр технологій та їхніх практичних застосувань, серед яких штучний інтелект, хмарні обчислення, блокчейн, робототехніка, віртуальна реальність, інтернет речей та автономний транспорт. Сьогодні цифрова економіка розглядається як сукупність усіх секторів, де використання технологій змінює ринки, бізнес-моделі й щоденні операції. Це стосується як електронної комерції та фінансових сервісів, так і традиційних сфер – від сільського господарства до промисловості, що поступово трансформуються завдяки інноваціям.

У найближчій перспективі цифрова економіка фактично стане звичайною економікою, адже використання цифрових технологій у різних галузях світу зростає з кожним роком. Це означає, що цифровізація спрямована на інклюзію – забезпечення доступу для всіх учасників суспільства – та розширення економічних можливостей.

Завдяки цифровим інструментам бізнес отримує можливість працювати ефективніше та знижувати витрати, одночасно відкриваючи нові перспективи, недоступні в межах традиційної економіки. Компанії можуть пропонувати свої товари й послуги значно ширшій аудиторії, зокрема тим споживачам, які раніше залишалися поза межами ринкових відносин. У результаті виникають нові моделі ринків, що, зокрема, зменшують або повністю усувають трансакційні витрати, притаманні класичним економічним

системам. Яскравими прикладами цього є розвиток платформ Amazon, Uber та Airbnb. Сьогодні більшість найбільших світових корпорацій (Google, Apple, Microsoft, Amazon) належать саме до сфери цифрової економіки. Водночас цифровізація породжує величезні масиви даних. Кожне онлайн-замовлення чи електронна транзакція створює інформаційні сліди, що зберігаються, аналізуються та використовуються для формування персоналізованих пропозицій. Обробка й порівняння цих даних відкриває значний потенціал для трансформації економічних процесів, але водночас супроводжується новими ризиками [2].

Діджиталізація економіки та суспільства забезпечує низку суттєвих переваг і визначальних тенденцій:

1. Підвищення продуктивності та оптимізація процесів. Цифрові інструменти дають змогу ефективніше організовувати виробництво, удосконалювати управління бізнесом та скорочувати витрати часу і ресурсів у різних сферах діяльності.

2. Доступність та інклюзивність. Завдяки діджиталізації значна кількість послуг і продуктів стають доступними для ширшої аудиторії, у тому числі для віддалених регіонів та соціально вразливих груп населення.

3. Прозорість та контроль. Використання цифрових технологій підвищує рівень відкритості економічних і суспільних процесів, полегшує моніторинг, контроль за якістю та боротьбу з корупційними ризиками.

4. Розвиток інновацій. Діджиталізація стимулює створення нових бізнес-моделей, розвиток стартапів, застосування передових технологій у традиційних галузях економіки.

5. Швидкість обміну інформацією. Цифрові сервіси забезпечують оперативний обмін даними, що сприяє прискоренню прийняття рішень як у бізнесі, так і в державному управлінні.

6. Персоналізація послуг. Використання великих даних і аналітики дозволяє формувати індивідуальні пропозиції для споживачів, що підвищує якість сервісу та лояльність клієнтів.

7. Гнучкість і стійкість до викликів. Діджиталізація допомагає підприємствам та суспільним інституціям швидко адаптуватися до кризових умов, зокрема під час пандемій чи воєнних дій.

Усі наведені аспекти підтверджують значення діджиталізації як визначального чинника розвитку економіки та суспільства в умовах цифрової доби.

Цифрова економіка має як сильні сторони, так і певні обмеження (рис. 1). Підприємства, які протягом останніх десяти років змогли успішно інтегрувати цифрові технології у свою діяльність, демонструють стійке зростання. Разом із тим цифровізація призвела до перевантаження у сфері електронної комерції. Завдяки сучасним технологіям значно спростилися не лише процеси купівлі та продажу, а й маркетинг, організація виробництва та надання послуг.

Сьогодні на ринку дедалі більше відбувається заміна матеріальних товарів їхніми цифровими аналогами. Така тенденція характерна й для сфери послуг: банківські операції, страхування та інші фінансові сервіси поступово переходять в онлайн-формат. У результаті окремі товари й послуги були повністю оцифровані, що усунуло потребу у фізичній присутності клієнта, наприклад, у банку для здійснення транзакцій [1].

Проте цифрова економіка має й свої недоліки. Її розвиток може призводити до скорочення робочих місць, оскільки автоматизація процесів зменшує потребу в людській праці. Наприклад, онлайн-банкінг значно скоротив обсяг роботи, що раніше виконували працівники банків.

Цифрова економіка потребує складних технологічних рішень і високої кваліфікації фахівців для створення та підтримки цифрових платформ. Крім того, існують проблеми з доступом до Інтернету у сільських та напівсільських районах, що обмежує розвиток цифрових сервісів у цих регіонах.

Для ефективного функціонування цифрової економіки необхідна потужна інфраструктура, високошвидкісний Інтернет, сучасні мобільні мережі та телекомунікаційні системи. Розбудова такої інфраструктури є складним і витратним процесом. У країнах, що розвиваються, цей процес проходить повільніше та вимагає більших зусиль і фінансових ресурсів порівняно з розвиненими державами.

Рис. 1. Переваги та недоліки цифрової економіки [1]

Фінансове стимулювання інновацій у цифровій економіці можна реалізувати за допомогою **регуляторної пісочниці** – спеціальної платформи, яка дозволяє тестувати нові продукти та послуги на обмеженому колі користувачів. Це

надає компаніям ряд переваг: вони отримують цінні відгуки від регуляторів і споживачів, що дозволяє удосконалити продукт перед його офіційним запуском.

Регулятори також отримують вигоду, адже отримують додаткові дані про інноваційні послуги та їхній вплив на фінансову систему. Успішні міжнародні приклади показали, що регуляторні пісочниці ефективно стимулюють розвиток інновацій, усувають правові бар'єри та сприяють залученню нових технологічних рішень. Часто такі пісочниці інтегруються в систему нагляду органів влади, що підвищує їхню ефективність і безпеку для учасників.

Умови війни між Україною та Росією створюють численні виклики для економіки та суспільства. У цьому контексті цифровізація відіграє критично важливу роль у збереженні ключових функцій держави, економіки та різних сфер життєдіяльності завдяки ряду переваг:

1. Комунікація та координація. Цифрові технології забезпечують швидке та ефективне управління процесами в умовах війни, що особливо важливо для організації екстрених операцій, взаємодії з громадськістю та координації військових дій.

2. Доступ до інформації. Використання цифрових інструментів гарантує оперативний доступ до даних для громадян, військових, медичних та гуманітарних служб, що сприяє своєчасному прийняттю рішень та ефективному реагуванню на зміни ситуації.

3. Безпека та кіберзахист. В умовах конфлікту особливо важливо забезпечити кібербезпеку та захист критичної інформації. Цифрові технології дозволяють впроваджувати ефективні заходи кіберзахисту, запобігати кібератакам та зберігати конфіденційність даних.

4. Гуманітарна допомога. Цифрові платформи та сервіси можуть використовуватися для організації гуманітарної підтримки, включаючи розподіл ресурсів, медичне забезпечення та координацію роботи рятувальних служб у зонах конфлікту.

5. Ефективне управління ресурсами. Цифрові рішення дозволяють раціонально розподіляти обмежені ресурси та оптимізувати їхнє використання, що є надзвичайно важливим під час воєнних дій.

Таким чином, цифровізація сприяє покращенню координації, зміцненню безпеки та оперативному реагуванню на виклики війни, допомагаючи підтримувати функціонування економіки та суспільства в кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Демчишак Н., Радик В. Розвиток цифрової інфраструктури та блокчейн-технологій в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3-4. С. 188-194.
2. Демчишак Н.Б. Фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 494 с.